

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 florini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 17.

Brasiovu 1. Septembre 1870.

Anulu III.

Fragmente din istori'a lui Ioanu Bethlen.

(Continuare).

Pe 30. Ian. 1668 se reintôrce Ioanu Nemes dela Pôrta insocitu de unu ceausiu, sí aduce de acolo un'a epistola dela caimacamu, éra alt'a dela insusi sultanulu càtra Apafi, cumu sí caftane. Esenti'a epistolei caimacamului era: Mich. Apafi, tu celu mai gloriosu între principii carii se inchina Messiei, Ddieu se'ti ajute! Bine ai facutu cà ai platitu tributulu, se'lu platesti sí de ací inainte regulatu. Lui Zollyomi se'i dai mosile lui, cà asia este vointi'a imperatului. Se te ai bine cu vecinii tei. Adrianopole, Ianuaru 1668. Scrisórea sultanului era multu mai scurta, éra de Zollyomi nu vorbea nimicu pe lume. Intr'aceea Nemes informà pe principe sí pe dieta prin graiu, cà dupa ce mai indopase sí cu alta suma de bani pe caimacamulu, acesta nu'i mai vorbea nimicu de Zollyomi, prin urmare cà admonitiunea lui din epistola nu ar fi a se lua prea strinsu. Asia caus'a lui Zollyomi fu delaturata pàna scie candu.

(Judaisantii.) In diet'a din Ian. 1668 a obvenitu între altele sí un'a cestiune religiósá, care merita cá se fia pastrata in istori'a tieri nóstre, éra aceea este cestiunea judaisantiloru, séu asia numitiloru sambatari, de carii in câteva sate secuiesci se mai afla pàna in dio'a de astadi. Principele Mich. Apafi pretense dela dieta, cà dupa ce aceea secta éra si resarí între secui, sí dupace judaismulu era condamnatu prin legi aduse sí confirmate de mai inainte, sectarii, adeca urmatorii acelei religiuni, se fia condamnatu la perderea averiloru sí a vietiei, fara a se observa in asemenea casuri vreo forma de procedurá judecatorésca incurcata, ci prin procedura sumaria scurta, care se decurga inaintea principelui. Acésta propositiune càtu se póte de barbara a principelui Apafi produse desbateri inversiunate, alu caroru resultatu fu, cà propositiunea fu retrasa. Secuii adeca de una parte nu voiá se recunósca statului dreptulu de confiscatiunea averiloru in secuime, unde averea in casu de stingerea unei familii trecea la vecini, éra de alt'a unitarianii, séu asia numitii sociniani (cá vreo cincidieci de mii), carii inca nu recunosc divinitatea lui Isusu Christosu, se temea cu totu dreptulu, cà dupace calvinii sí papistasii voru finí cu tragerea in tiépa sí in furci, cu taierea sí arderea

judaisantiloru, in fine se voru apuca se'i tracteze sí pe densii totu asemenea.*)

(Conspiratiunea unгурésca.) La anulu 1663 veduramu, cumu marele veziru, carele se affá in castre in contra nemtiloru, poruncí principelui Michailu Apafi, cá se mérga la elu, cumu apoi ilu facú cá se publice una prochiamatiune, prin care provocá pe locuitorii Ungariei la supunere càtra sultanulu. Totu acolo inse-amu vediutu, cumu comitele Franciscu Vesselényi, palatinulu de atunci alu Ungariei nemtiesci, esí cu contra-prochiamatiune destulu de agera, in fine cumu insusi imperatulu Leopoldu se vediú constrinsu a mai scutura nepasarea sí totu-odata trufi'a spaniôla, sí a se adresa càtra popórale Ungariei. Mai departe cunóschemu sí inpregiurarea, cà ungurenii inca era fórte neindestulati cu conditiunile pazei inchiaiete între nemti sí turci, intoema precumu era neindestulati sí ardelenii. Consecenti'a acelor neindestulari a fostu unu complotu, carele ocupa unu locu eminent in istori'a Ungariei sí a Transilvaniei. Acea conspiratiune interesanta cancelariulu Ioanu Bethlen o descrie éra si totu dupa documente pe care le avuse la mana.

De-si prochiamatiunea principelui Michailu Apafi emanatu din 8. Sept. 1664 pentru acelu tempu remasese fara vreunu efectu, totusi coprinsulu aceleia dupa inchiaierea pazei incepuse a lucra in mintile ómeniloru si óresicum a'i pune in misicare. Aristocratii Ungariei murmurá tare, pentru ce s'a inchiaietu pazea fara scirea sí voi'a loru; éra locuitorii strigá in audiulu lumeni asupra desfrenariloru sí brutalitatiloru de totu feliulu, pe care le comitea trupele imperatesci atátu in trecerea loru, càtu sí in garnisóne, intru atàta, càtu multi aru fi preferitu afurisitul (excrabile) regimu turcescu, decátu starea de atunci; éra apoi ceea ce revoltá mai multu pe locuitori era inpregiurarea, cà la regele tieri, adeca la imperatulu Leopoldu, s'au plansu si au reclamatu de un'a suta de ori, inse totudeauna fara neci unu resultatu, pentrucà nimeni nu se reintorcea dela elu cu altu ceva, decátu cu vorbe bune. Din acestea cause nu numai ómeni de conditiune inferióra, ci nobilimea mai din tóta Ungari'a incepù a tiené adunari secrete,

*) In anii trecuti citeamu in foile publice magiare, cà nesece familii secuiesci, care se affá parte in Bucuresci, parte in Focsiani si Brail'a, aru fi trecutu la legea mosaica. Semena fórte, cà acelea familii era de ale secuiloru judaisanti, de care totu mai sunt câteva, sate si asupra carora episcopulu catholicu cerea sententi'a de mórte cá in vechime. . . — Tolerantia.

in care se consultá despre supunerea Ungariei la turci. Multi luá parte si dintre barbatii din cleru. Cea mai mare dificultate a conspiratorilor era, cá se negocieze cu Pórt'a otomana asia, in càtu cas'a austriaca se nu simtia nimiçu. Se se mai scia si atàta, cà din cumu a cadiautu cetatea Érsekújvár pàna in dio'a de astadi (1668), lucrurile acestea s'au tractatu in Ungari'a neinctatu, la locuri sî ocazioni diferite*).

Voindu conspiratii a se pune in contactu cu Pórt'a otomana, isi cautá ómeni, caroru se le concréda asemenea missiune. Multi din ei pusesera ochii pe unu turcu din Agri'a, anume Cara Ibrahimu, care cunoscea limb'a unгурésca sî era cunoscutu mai multor magnati. Pe acesta voiá ei se'lu trimita cá internuntiu la Pórt'a. Din contra maioritaea conspiratorilor respingèndu acestu proiectu aflà, cà unu lucru de importantia atàtu de mare numai prin conclucarea principelui Transilvaniei s'ar putea duce la indeplinire. In fine toti adoptara opiniunea maioritaei. Dupa aceste se desbatù aduo'a cestiune, care era, cà cumu se se apropie conspiratii de Mich. Apafi, pentrucá se'i afle mentea sî ànim'a lui. Asupra acestei cestiuni se invoira asia, cà se chiamo la sine in secretu mare pe doi magnati din Transilvani'a, cunoscuti sî in Ungari'a, adeca pe Nic. Bethlen sî pe Mich. Teleki, cu carii se se consulte de aprópe. Acei doi boieri manecandu din Transilvani'a in lun'a lui Maiu 1666, tragu dreptu la palatinulu Ungariei c. Franc. Veselényi in cetatea Mura, unde afla adunata pe una parte mare a magnatorilor Ungariei. Numitii doi boieri ardeleni fusera intempinati acolo cu multa onóre, éra dupuce li se luà juramentu tare, cà voru pazi secretulu, palatinulu luandu cuventulu in numele staturiloru intregului regatu alu Ungariei, díse intre altele.

Intru adevèru stau la indoiéla, déca am se ve numescu pe voi internuncii ai principelui Transilvaniei, séu ai lui Ddieu atotu potente sî multu induratori. Prea-iubitii mei frati, dela missiunea vóstra cu care sunteti insarcinati, dependu drepturile patriei, ale besericeloru sî tóte celelalte; de aceea Ungari'a sfașieta sî aprópe de apunere totala, se uita la voi cu ochi scaldati in lacrime. Pre candu Pórt'a otomana vení asupra nóstra cu arme, regii cristiani nu ne-au denegatu ajutoriulu de arme, éra trupele loru s'au batutu cu celu mai bunu resultatu. Inemiculu fu adusu in confusiune, sî pentrucá triumfulu se fia perfectu, nu lipsea alta, decàtu cá inemiculu se fia luat la tuga. Inse vai! pre candu noi visámu cà cele luate dela noi le vomu recastiga, serenitatea sa regele nostru cine scie la alu cui consiliu, ne intrebandune pe noi, sî uitandu de conditiunile pre langa care se dà regiloru Ungariei sceptrulu, a inchiaietu cu inemiculu un'a pace, ale carei conditiuni nu afla

de bine ale face cunoscute neci Ungariei, neci altora. Déca acelea conditiuni sunt onorifice pentru Maiest. sa, déca ele ne sunt folositorie nóue, carii cá ómeni liberi l'amu alesu cu voturile nóstre libere, atunci nu este neci un'a causa, pentru care acelea conditiuni se fia tienute in secretu. Nu suntemu noi atàta de simpli, pentrucá se nu presimțimu sî se nu prevedemu multe. Noi suntemu despretiuiti de regele nostru, éra libertatea nóstra este data in pred'a altora. Deci lipsiti de orice sperantia, sî vediendu cà elu pismuesce libertatea strabuna eredita de natiunea nóstra, déca este cá se cademu, apoi inca caderea nóstra se fia cá sî a lui Samsonu, adeca cu perirea aceluia, carele batendu'si jocu de noi, a doritu perirea nóstra. Este imperativa necesitate, cá se ne supunemu celui mai tare. Scimu cà lumea christiana se va minuna sî va asculta cá sî la un'a fabula, candu va audí, cà noi pe celu mai inversiunatu inemicu alu nostru ilu recunóscemu de domnu, éra pe regele nostru de inemicu. Fiendu-cà inse nóue vai-de noi destinulu nu ne-a lasatu alta alegere, trebue se mergemu in catrau ne impinge fatulu.

Dupa aceste cuvente in adevèru istorice, palatinulu mai adaose multe altele, invetiandu pe conspiratori, cá dupace s'au determinatu a tracta cu Pórt'a otomana prin midiolocirea principelui Transilvaniei, se amble cu cea mai rigorósa prudentia sî circumspectiune, pentrucá déca va da cumu-va cas'a austriaca preste planurile loru pàna a nu apuca se prinda arme, se va rapedí preste ei sî'i va macela pe unulu câte unulu in locuintiele loru. Intr'aceea sî cu turcii se negocieze fórte intieptiesce, pentrucá sî ei sunt fórte rapaci sî insielatori.

Dupace finí palatinulu, celoru duói deputati ardeleni Nic. Bethlen si Mich. Teleki li se comunicara in scrisu conditiunile, pre langa care conspiratii (adeca aristocrati'a sî un'a parte a clerului) voiá a se alatura la Turci'a. Esenti'a acelor conditiuni era cá: Ungari'a se promita turciloru câte siese sute mii de taleri sub nume de daru pentru protectoratu sî federatiune perpetua*).

Informati in modulu precumu vediuramu, Nic. Bethlen sî Mich. Teleki se reintorcu la principele Apafi, spre a'i comunica totu planulu conspiratoriloru. Principele ascultá tóte, dupa aceea inse stà cá inmarmuritu, ne sciendu in care parte se se decida. In fine invingèndu amórea càtra natiunea sa, se determinà a conchiama numai càtiva fruntasi de confessiunea reformata sî de cea augustana (luterana),

*) Eca chiaru cuventele cancelariului I. Bethlen: Finito palatinus Hungariae sermone, conditiones turcis proponendas in scriptis ipsis porrigit, in quibus pro patrocinio ac perpetuo foedere sexaginta millia imperialium sub nomine donativi Hungaria annuatim se persoluturam promittebat. Pag. 369.

Adeca ungurii voiá se intre cu Turci'a in raporturile, in care intrasera moldo-romanii multu mai nainte, se platésca „peshkesh“ (daru, presentu, donu). Inse care Ungaria? Numai cea supusa lui Leopoldu, séu intréga? Nu se spune.

*) Scias autem mi lector, ab expugnatione arcis Érsekújváriensis ad hodiernum usque diem variis in locis et occasionibus haec in Hungaria indesinenter tractata. Joannes Bethlen Part. I. pag. 365.

era dintre catolici nu chiamà neci unulu, ci affà cu cale a tiené planulu in secretu de càtra acestia (de frica cá se nu denunția la Vien'a). Dupace se consultà cu acestia, trimise la Pórt'a otomana pe Lad. Baló, care petrecuse mai multi ani in Turci'a. Baló plecà in Augustu 1666 la Constantinopole, amblà inse calea întórta, pentrucà marele veziru cu care avea se negocieze in persóna, petrecea la insul'a Candi'a (Creta), unde se batea cu Venetianii. Asia Baló in Decembre venise a casa.

Principele inse nu mai avea pace de ungureni, carii 'lu infestà neincetatu cu epistole sî cursori; asia elu in Ianuaru 1667 éراسi dà lui Baló porunca, cá se plece la drumu. Baló ajunge intre mari pericole abia in Iuniu la Candi'a. Vezirulu primesce pe Baló mai antaiu in audientia publica, in care numai càtu inmanuà epistol'a lui Apafi sî presente trimise de acesta, éras despre missiunea secreta concrediuta lui nu atinse nimicu. Aduó'a dí vezirulu primí pe Baló in audientia secreta, la care asistara numai chehai'a (agentulu vezirului) sî greclu Panaiotu, despre care insemnamu aici din capulu locului, cà fusese educatu sî tienutu cu spesele curtei imperatesci din Vien'a, careia 'i facuse sî pàna atunci serbitia insemnate, elu inse sciuse castiga sî pe turci in partea sa, in càtu elu cá dragomanu (interpres) asistà la tóte receptiunile de legatiuni straine. In presenti'a aceluor doi ómeni Baló descopere vezirului totu planulu conspiratoriloru din Ungari'a. Vezirulu ilu asculta cu aplausu (audit cum applausu), intréba inse pe Baló, cu mare dorere (maxime indolens), pentruce principele Apafi nu'i impartasise acestea mai de tempurú, adeca mai inainte de a inchiaie pacea cu imperatulu Romaniloru. Baló 'i respunde in scurtu, cà mai curendu nu s'a potutu, apoi fu dimisu cu ordinu cá se astepte pe locu, pàna va fi chiamatu éra. Dupa diece díle, adeca in 11. Iuliu, Baló éراسi fu chiamatu in audientia privata, in care vezirulu ii comite cá se salute in numele seu pe principele, se'i spuna cà este fórte indestulatu cu impartasirile ce i s'au facutu din partea Ungariei, apoi adaoze, cà de sî asta-data atàtu din caus'a pazei inchiaiete, càtu si — pentru guer'a ce portá, nu se póte satisfice dorintiei ungureniloru, spera inse cà va veni ocasiunea; in fine vezirulu dete lui Baló sî una epistola, alu carei coprinu era conformu cu cele díse prin graiu. Chehai'a vezirului inca 'i admanuà un'a epistola plina de complimente càtra principele, éra Panaiotu, care inca luà daruri dela Baló, multiamí lui Apafi totu prin epistola*).

In 12. Iuniu Lad. Baló plecà dela Cret'a pe un'a corabia spre a se reintórce in patri'a sa. Cu aceeași corabia Panaiotu trimite internunciului imperatescu, care petrecea pe atunci in Adrianopole, una epistola, prin care denunția totu scopulu missiunei lui Baló,

adeca tóte planurile conspiratoriloru din Ungari'a, éra apoi internunciulu o inaintà indata prin cursori iuti la Vien'a, in càtu pre candu Baló ajunse in Transilvani'a cu respunsulu mare lui veziru, pe atunci, adeca totu in Iuniu 1667, la Vien'a inca se scià totu resultatulu missiunei lui la Cret'a; sî apoi ce e mai multu, ómenii dela curtea imperatésca inca nu tacura, din care cauza chiaru conspiratorii aflara de acea fatalitate a loru mai dintr'odata dela Vien'a sî dela Transilvani'a, éra Ioanu Bethlen spune curatu, cà elu in Octobre alu aceluasi anu pusese man'a pe un'a copia a epistolei lui Panaiotu, prin care acesta denuntiase cele ce s'au petrecutu in Cret'a.

Intre acestea palatinulu Franc. Veselényi móre. De alta parte Stefanu Csáki cá primariu alu cetatei Satumare sî cá inversiunatu inemicu alu ardeleniloru, pre langa ce facea incursiuni hotiesci pe teritoriulu tieriei nósre, apoi adurmecandu sî elu ceva despre complotu, incepù se denuntie meru la Vien'a. Apafi irritatu prin hotiile lui Csáki, in Augustu 1667 trimite pe Franc. Horváth la Vien'a, cu epistola adresa imperatului, pe care'lu róga, cá se reinfrene odata atàtea incursiuni, precumu sî alte blastematii, càte patrá ungureni aristocrati in contra ardeleniloru. Horváth se reintórce dela Vien'a abia pe la inceputulu lunei Octobre cu unu respunsu alu imperatului Leopoldu I. datu lui Mich. Apafi in scrisu si sub sigilu, cumu sî cu respunsuri dela orgoliosulu principe Lobkovicz, presiedentele consiliului de guera, dela Hannibal Gonzaga, Ioanu de Rhottal, consiliari intimi, sî Franc. Szegedi, episcopu de Vatiu, cancellariu alu Ungariei. Rhottal trimise cu Horváth inca sî pe secretariulu seu, pentrucá pe temeulu vechiei cunoscintie ce avuse cu Apafi se'i spuna acestuia intre patru ochi lucruri fórte secrete. Ce se vedi inse! a trei'a dí nóptea le esu inainte nisce lotrii, carii mai inainte de tóte intréba pe Horváth de epistolele ce avea la sine, apoi le rapescu pe acestea sî ce mai avea omulu lucruri de drumu sî se ducu p'ací incolo, éra secretariulu lui Rhottal scape cu fug'a intr'o padure vecina. Faim'a acestei hotii mai multu comice sî misteriose decàtu serióse, strabatù curendu pàna la Vien'a, dupa care imperatulu sî ceilalti barbati de statu facèndu alte scrisori, le trimisera lui Apafi prin omu inadinsu. Ioanu Bethlen intretiesù in istori'a sa coprinu aceluor scrisori (pag. 378—383); tóte inse càte sunt, abia au vreo importantia istorica, vorbe, complimente sî altu nimicu. Lucru firescu acesta, pentrucà acumu cabinetulu Vienei scià totu ce s'a intemplat cu Baló la Cret'a, prin urmare barbatii de statu in Vien'a isi innecá resbunarea ce colcaia in ei, sî asteptá tempuri mai oportune.

Se pare cà curtea Vienei sî incepuse a lua mesure fórte serióse in contra ungureniloru conspiratori, pentrucà ei totu in Octobre scriendu din nou principelui Apafi, ilu informéza despre tóte inpregiurarile denunciatiunei lui Panaiotu, despre cercetarile pornite asupra unora din trensii, despre recrutari nóue in

*) Dupa acestu locu din I. Bethlen trebuie se se rectifice tóte càte scrie Michailu Cserei la pag. 33 numai din audite, cá unulu carele in a. 1667 inca nu era nascutu pe lume.

provinciile ereditare, apoi ilu r^oga in numele lui Christosu, c^ă se nu crutie nimicu, ci se trimita din nou, s^{eu} la vezirulu, s^{eu} chiaru la sultanulu agentu inadinsu, care se spuna curatu, c^ă pacea inchiaieta intre sultanulu s^î intre imperatulu nu are a face nimicu cu planulu unguriloru de a se alatura la Turci'a, pentruc^ă natiunea ungur^esca nu este clironomi'a nimenui, ci ea este libera de a se supune ori cui va voⁱ s^î pe ori c^ătu tempu ii va placea*).

Ce se faca Apafi? Elu se indupleca ^{era} la ro-gamentea ungureniloru s^î trimite pe unulu dintre intimii sei anume Petru Incz^edi ^{erasi} la P^ort'a otomana cu epistola s^î cu instructiuni necesarie, ^{era} anume pentru Panaiotu i se commite, c^ă se nu'lu descria c^ă pe unu denunciantu s^î spionu care sierbea la du^oe curti, ci se d^{ica} numai, c^ă „asia se vorbesce.“ Incz^edi ajunse abia in Decembre la Cret'a intre deficultati mai mari s^î dec^ătu Bal^o, pentruc^ă elu caletorⁱ in capu de ^{erna}. Asta-data m. veziru dete lui Incz^edi audientia numai in presentia fiii sale s^î a unui unguru, carele mersese cu elu, ^{era} Panaiotu lipsⁱ. Vezirulu se mir^a f^orte audiendu c^ă secretulu de candu cu Bal^o ar fi vendutu s^î resvendutu, apoi dimise pe Incz^edi cu promissiunea, c^ă in alta dⁱ ii va da respunsu. Aflandu Panaiotu de venirea lui Incz^edi se inversiuna greculu c^ă elu nu a fostu chiamatu c^ă se asiste la audientia, se faca luntre s^î punte la vezirulu, pentruc^ă se'lu convinga, c^ă ungurenii ambla nimicu s^î c^ă legatiunea lui Incz^edi nu are neci unu fundamentu. Dupa perdere de treidieci s^î patru de d^{ile} m. veziru trimite lui Apafi prin Incz^edi respunsu in scrisu de coprinsulu urmatoriu: Intre imperatii turciloru s^î romaniloru s'a inchiaietu numai deunadi pace caroborata cu juramentu, pe care nu se cuvene a o viola. Intr'aceea m. veziru recun^osce fidelitatea s^î zelulu principelui c^ătra P^ort'a otomana; deci se fia cu voia buna s^î de Zollyomi inca se nu aiba grija.

In a. 1668 Febr. 23. se reint^orce Incz^edi cu acelu respunsu f^orte neindestulatoriu pentru conspirati. Principele Apafi indata s^î face cunoscutu conspiratorulu resultatulu missiunei lui Incz^edi la P^orta. Conspiratii inse nu se abatu dela planulu loru, ci nu-trinduse cu sperantia, c^ă d^eca nu'i ajuta turcii, ii va ajut^a regele Franciei, se readuna in secretu s^î decida a innoⁱ totusi inca odata legatiunea la P^ort'a otomana. La loculu acesta merita a obserba prea bine, c^ă I. Bethlen informatu cumu ^{era} elu despre t^ote lucrurile, scrie curatu asia, c^ă Franc. Nad^asdi supremulu jude alu curiei regescu, s^î Petru Zrini banulu Croatiei urgita mai multu dec^ătu toti (prae ceteris causam urgentibus), c^ă ungurenii se se resc^ole c^ătu mai curendu, pentruc^ă se nu'i prevena nemtii, carii acumu ajunsesera a cun^osce totu secretulu, prin urmare d^eca conspiratii voru mai intardia, de siguru c^ă le va fi de capu. Deci conspiratii trimisera pe unu omu credtiosu alu palatinului, anume Franc. Nagy la ma-

gnatulu Gavr. Kende, care avea de so^{cia} pe sor'a magnatului ardel^{en}u Dion. B^anffi. Kende se temea a veni in Transilvani'a, in fine totusi veni abia in Augustu la Ernotu, unde petrecea principele s^î infatiosiandu acestuia plenipotenti'a data lui de conspirati, dupa aceea intr'o cuventare destulu de lunga spuse principelui, c^ă ungurenii sunt cu totulu calcati de cas'a austriaca in drepturile tierei loru, in c^ătu a mai remasu numai numele Ungariei, c^ă de alta parte marele veziru celu sedusu de afurisitulu Panaiotu ar fi peritu, c^ă prin urmare se cerce de nou la vezirulu nou; in fine descopere, c^ă conspiratii au adunatu treidieci de mii de taleri pentru scopurile loru si iau depusu in cetatiu'a Muranu la veduv'a fostului palatinu Franc. Vesel^enyi. Totu in acea audientia Kende dechiar^a, c^ă elu vorbesce nu numai in numele celoru subscrisi in plenipotentia, ci in numele apr^ope alu tuturoru magnatiloru s^î fruntasiloru eclesiastici s^î mireni de confessiunea reformata si augustana (calviniana s^î luterana) din Ungari'a.

Dupa siepte d^{ile} Kende primⁱ dela principele Mich. Apafi respunsu rotundu negativu, pentruc^ă i spuse limpede, c^ă de s^î 'lu d^ore la sufletu de s^ortea ungureniloru, dara elu nu p^ote face nimicu in contr'a vointiei P^ortei otomane; preste ac^esta ungurenii ^{era} reu informati despre m. veziru, carele nu morise precumu se respandise faim'a, ci ^{era} mare s^î tare.

Cu acestu respunsu se reint^orce Kende. Dupa treidieci de d^{ile} Ioanu Bethlen afla dela unii boieri ungureni, c^ă conspiratii aru fi desbinati intre sine mai virtosu din cauza, c^ă pre c^ătu era palatinulu Franc. Vesel^enyi in vi^etia, mai toti avea incredere in elu s^î in auctoritatea lui, ^{era} de atunci inc^oce comitele Franc. Nad^asdi aspira tare la on^orea de conductoriu s^î de palatinu, c^ă inse densii n'au neci o incredere in caracterulu lui s^î se temu se nu'i venda n^emtiului. Acelu Nad^asdi adeca se aratase p^{ana} aci s^î c^ă omu fara caracteru, s^î c^ă tiranu gretiosu. Elu fusese nascutu catolicu, inse pentruc^ă se'i dea de so^{cia} pe un'a protestanta, pe care o voia elu, se facu luteranu; indata inse dupa cunun^a trecu ^{erasi} la catolici, dupa aceea persecut^a pe protestanti in modu barbaru, omorindu pe unii popi de ai loru, ^{era} pe altii spoliandu'i de t^ote averile loru. Pe la sate in-punea poporulu protestantu cu forti'a armeloru iesuiti s^î alti calugurari din alte caste.

Audiendu unele c^ă acestea principele Apafi, temenduse c^ă nu cumu-va Nad^asdi se'lu incurce s^î pe elu in vreunu periculu, isi mai stemper^a zelulu de a intende succursu ungureniloru s^î se retrase in c^ătuva de c^ătra ei, p^{ana} candu? se va vedea mai tard^u.

(Va urma.)

*) Joannes Bethlen Part. I. pag. 386.

Teestulu legiloru transilvane despre iesuiti si despre calugarii romanesci de legea resaritena.

(Traductiune.)

Approbatarum constitutionum Partis I-ae titulo secundo:

„Despre modulu sî caus'a ecsilarei societatei iesuitiloru. Articululu I. Despre starea societatei iesuitice tier'a luase dela inceputu dispositiuni mai multe, era acea stare a trecutulu prin multe prefaceri; pentruca uneori fu circumscrisa (marginita, limitata) portarea loru, si afara de invetiamentu in scóla, le-a fostu interdîsa oricare alta functiune. Uneori li s'a datu libertate de a se asedia pe la locuri anumite, inse numai la câte duoe trei; era acésta cu conditiune, cá se nu conturbe starea paciuita a altoru dascalii vechi, si se nu dea causa la neci un'a cërta si discordia (Ex articulis annorum 1579, 1581, 1595).

Era uneori au fostu ecsilati cu totul din tíera si din tóte partile acestui regatu in totu personalulu loru, si au fostu privati pentru totudeaun'a de posesiunea toturor averiloru, inca si in tempulu principiloru papisti si alu ómeniloru de auctoritate mare. (Ex 1588).

Era mai tardiu in alte tempuri se cunósce invederatu din decretule si declaratiunile commune, recunoscute, ale tieriei si ale principelui, cá acei din societatea iesuitica nu s'au tienutu de conditiunile descrise mai in susu, ei s'au amestecatu in intrige in contr'a principelui si in lucruri care ducea la conturbarea pazei in patria si o aruncá in pericolu. Din acestea si din mai multe alte cause aratate pe atunci, prin bun'a cointelegere a principiloru tieriei si a toturor staturiloru, nu numai au fostu lipsiti cu totul de averile loru, ci au fostu si proscrisi si ecsilati in persónele loru pentru totudeaun'a. Era la acestea s'au mai adaosu si ecsemplele, cá in unele parti chiaru domnitorii de religiunea papista si tierile loru, nu'i suferu din cauzele stricatiuniloru pe care le au dela ei; era pe acolo, pe unde densii se afla in stare buna si inaintéza, in parte mare cresce discordia, persecutiunea altoru religiuni si domnia loru preste conscientie; era acelea staturi au decadiutu, s'au despoporatu si s'au ruinatu mai de totu. Au mai fostu si alte cause próspete. Deci din acestea cause aprobanduse si asta-data decretule vechi ale tieriei emanate asupr'a loru, mai alesu art. din a. 1588, 1607, 1610 se reinnoescu si se confirma. Asia dara societatea iesuitica pe temeulu susu citatiloru articuli s'au proscrisu si asta-data din tóte partile acestei tieri, si dela emanarea acelorasi incóce nu au mai fostu recepti (primiti); de acumu inainte inca se fia considerata cá un'a societate neadmissa, neci intr'ascunsu, neci pe fatia pentru totudeaun'a (in perpetuum), sub pedepsele specificate in acei articuli, atátu asupr'a loru, câtu si asupr'a averei loru si a favoratoriloru acelorasi. (Ex 1607, 1610).“

Approb. const. P. I. tit. tertius.

„Despre confirmarea proscriptiunei iesuitiloru si a patroniloru acelor'a.“

„Art. I. Este tempu multu, decandu societatea iesuitiloru a fostu scósa si proscrisa din acésta patria pentru totudeauna (in perpetuum excludáltatott és proscribáltatott), a si fostu privata de orice averi, intru asemenea si patronii loru (fautores); s'a datu voia la tóte classele*), cá déca densii**) aru cuteza se reintre in contr'a legiloru, se'i póta persecuta oriunde si se'i póta spolia de tóte averile loru, si neci un'adata in acésta patria se nu se audia de acea societate, neci se fia admissa neci-un'adata si din neci unu respectu, precumu anume intre altele s'a memoratu despre densii mai chiaru in articuli din a. 1588, 1607, 1610. Deci confirmanduse si acumu acei articuli, din nou s'a decisu, cá societatea iesuitica si alseclii acelei societati se fia proscrisi pentru totudeaun'a si se fia considerati cá lipsiti de tóta averea loru, si neci-un'adata la neci unu tempu se nu'i chame, se nu'i recépa, neci se'i lase a intrá in acésta patria nimeni din neci un'a classe a locuitoriloru; era déca din contra aru cuteza se intre séu pe fatia, séu pitulati pe ascunsu, atunci descoperinduse adeverulu (comperta rei veritate), era nu numai pe prepusu, séu pe denuntiatiune simpla, cá proscrisi si notorii se póta fi arestati fàra pedeca, atátu de càtra principi, câtu si de càtra oricare functionariu publicu, si se fia pedepsiti cu pedepsele specificate in legi. Intru asemenea aceia, carii in contr'a acestoru legi patriotice atátu de tari, aru chiamá pe iesuiti séu pe ascunsu, séu pe fatia, séu sciendu cá ei se afla in tíera, nu 'iaru denuntia, ci mai virtosu 'iaru patrocina, aceia citati la diet'a generale se cada in not'a infidelitateri. (Citati ad generalem Dietam, in notam infidelitatis incurállyanak. Ex art. a. 1588, 1607, 1610).“

„Art. II. Neci principi, neci domni (boieri), magnati si nobili, neci alti, se nu tiena popi, dascalii, studenti din societatea iesuitica, neci altufeliu de ómeni, carii au fostu in adeveru si mai sunt si acumu (ipso facto) in acea societate, si póte cá stau pitulati in uniforma ostasiésca, séu in alt'a órecare, sub pedéps'a specificata in articululu mai din susu, era principii pe langa oblegamentulu loru de a obserba conditiunile si statutele tieriei.“

Despre calugarii resariteni se afla legea acésta: Approb. const. Part. III. tit. LIII. art. I.

„Fiendu-cá neci confessiunea natiunei valache nu este dintre cele patru recepte, asia neci acea societate, din care sunt calugarii, nu a fostu acceptata (nem acceptáltatott), ci mai virtosu a fostu oprita. Deci si acumu sunt lasati in liber'a dispositiune a tieriei (a dietei) si a principelui asia, in câtu ori-candu elu ar afla de cuviintia séu de trebuintia, se fia scosi (excludáltassanak).“

— La acésta lege este de observatu, cá legisla-

*) De locuitori liberi.

**) Iesuitii.

Not'a red.

torii nu se mai provóca intrens'a la vreun'a alta lege mai vechia, care s'ar fi ocupatu inadinsu numai de calugarii resariteni, precumu sunt acelea care s'au ocupatu in epoce diverse de iesuti. Atàta inse totu se pricepe din acésta lege, cà monastirile romanesci de confessiunea resariténa acatolica au fostu si mai inainte de aceea lasate cu totul la discretiunea domnitoriului si a oligarchiloru tiei. Inse de candu acésta? Din care seculu? Dela care domnitoriu incepu potestatea discretiunaria si despotica asupr'a monastiriloru romanesci? Fara indoiéla cà de atunci, de candu s'au inceputu persecutiunile asupr'a întregéi bisericé romanesci din Transilvani'a si Ungari'a, éra acelea nu s'au inceputu numai din tempulu domnitoriloru calvinesci, ci multu mai inainte de aceea.

Póte fi cà ne-ar întreba cineva: Ce folosu aru mai potea trage romanii din generatiunile presente si din cele viitórie, déca li s'ar scrie monografi'a monastiriloru pe care le avusera odenióra in acésta tíera. Ce folosu? Intrebati de ecs. pe germanii protestanti, pentru ce culegu ei tóte petecutiile de documente, pe câte numai potu pune man'a, sunatórie despre monastirile fundate odenióra pe pamentulu Germaniei, séu cu voi'a, séu in contr'a vointiei poporului, totu atát'a. Dati unui istoriografu ageru diece séu duoesprediece biografii de ale unoru barbati de frunte si alte atâtea monografii de ale unoru cetati si monastiri din tempurile cele mai intunecóse ale istoriei nóstre pe unu periodu de doui séu trei sute de ani, scrise in manier'a lui Plutarchu, pentrucá elu, acelu istoriografu, se ne compuna istori'a aceloru tempuri si se ne arate, unde amu fostu si cine amu fostu pe atunci. Biografiile si monografiile sunt pilastrii séu columnele, pe care se póte inaltia mai cu securitate edificiuul istoriei nationali.

Disertatiunea dlui secretariu ministeriale Lad. Vajda, citita in adunarea gener. din an. 1868.

(Continuare).

Vi este cunoscutu domniloru, cà situatiunea nóstra intre celelalte natiuni, ce ne impresóra, se póte asemana in càtuva cu situarea unei insule in midiu-loculu oceanului nemarginitu. De-si suntemu de unu numeru in sene destulu de insemnatu, dar luandu in considerare intinsa marimea altoru natiuni vecine adeca numerulu aceloru doue rase uriasie de cari ne aflamu mai nemidiulocitu incungiurati, cauta se recunóscemu, cà in proportiune cu ele, natiunea nóstra e numai un'a dintre natiunile cele mici.

Ce e mai naturalu dara, decátu se privimu conservarea individualitatiei nóstre natiunale de datori'a cea mai santa si cea mai intania.

Cu càtu suntemu mai mici de numeru, cu atát'a trebuie se ne nesuimu mai tare cu micu si cu mare la ajungerea acestui scopu.

De-si suntemu din gíntea latina si prin urmare

ne tienemu de ras'a cea mai culta si mai numerósa in tóta Europ'a, si de-si cunóscerea acestei inpregiurari ne insufla órecare securitate si tarie morala, dar — departe locuescu aceia de noi, si numai de puçina vreme incóce incepu in càtuva a arata cà ne recunoscú de consangeni. Nu dela ei séu dela altii trebuie dar se asteptamu conservarea nóstra, ci numai dela noi, adeca dela poterea vitala si energi'a insusi a nóstra. — Chiaru si Dumnedieu santulu numai acelora li ajuta, cari insusi se silescu a se ajutá.

Déca nu voimu ca dupa o vreme órecare se perdemu individualitatea nóstra romanésca, si se ne contopimu in alte popóra mai mari, mai civilisate si mai istetie, déca vremu a incungiura acea trista sórte, cá se incetamu a mai esistá cá romani, si cá atari se ne stergemu de pe fati'a pamentului, (precumu s'a intemplatú deja cu alte popóra cu multu mai numeróse, ale carora nume insusi singuru numai cronicéle 'lu mai sustienú) atuncia, precumu amu mai atinsu si la inceputulu acestui discursu, despre o parte cauta se ne silimu cu indiecita energia pentru a ne apropia cu pasi fórté repedi de gradulu civilisatiunei popóreloru celoru adeveratu culte; éra de alta parte (chiaru si pentrucá prin crescerea accomodata a junimei nóstre se punemu fundamentu mai siguru la prosperare) avemu a cresce pre junimea nóstra de amendoua secsele in sentiu patrioticu si natiunалу, cá se iubésea patri'a si natiunea sa cu tóta ardórea sufletului, se invetie a privi de datoria a pune de lature tóte interesele private si egoistice, unde e vorb'a de interesulu patriei si natiunei si a stá gat'a la orice sacrificie pentru binele, inaintarea si apararea acestor'a. Vai ar fi de noi fara o crescere natiunala. Cosmopolitismulu nu e pentru natiuni nici cá a nóstra. Din parte-mi pe fiacare romanu pe care asi audí laudanduse ca se tiene de secta cosmopolitiloru n'asiu potea intrelasá a judecá ori de unulu care nu scie ce vorbesce, ori de atare care de acestu cuventu binsunetoru si de frasele ca o imbratiosédia pe lumea intréga cu asemenea iubire se servesce numai spre acoperirea nepasarei sale egoistice.

Incátu pentru propasirea pre calea civilisatiunei, a scientieloru, industrielor si artelor, in tempu relativamente puçinu, si pre langa midiu-locé fórté moderate, potemu aratá nesce rezultate inbucuratórie, de si in comparatiune cu cultur'a altoru popóra mai favorite de sórte si mai istetie, trebuie se marturisimu, cà mai avemu a ne stradui fórté multu cá se ne apropiemu de acelu gradu alu culturei pre care se afla acelea.

Éra in càtu pentru crescerea junimei in sensu patrioticu si natiunалу, in asta privintia inca ne-amu silitu in càtuva a educá in acestea sentieminte pre fetiorii nostrii, dar in privinti'a unei astufeliu de crescere a fetitieloru romane (cu puçine esceptiuni onorabile) ne-amu ingrijitu fórté puçinu, cá si candu neci nu ne-ar fi cunoscuta influinti'a secsului frumosu pre tienut'a barbatiloru, si influinti'a mamelorú la prim'a

educatiune a prunciloru, si cá cumu nu ne-aru arată insasi istori'a, cà unde femeile n'au fostu patrune de sant'a santire de iubirea patriei si a natiunei, acolo arare ori au escelatu si barbatii in aceste virtuti nobile, fiendu aceste virtuti numai la acele natiuni casnice, unde femeile inca suntu insufletite de ferbinte iubire a natiunei si de patriotismu.

Se-mi liertati domniloru se ve tragu atentiunea la acea, cà pàna candu, dorere, prea multi dintre ai nostri la crescerea mai cu séma a fetiteloru asia puçinu par' cà au in vedere adeveturile supra atinsa: cumu se silescu compatrioti nostri unguri de a educá pre baietii de ambe secele de infocati patrioti magiari. Pentru acea facu chiaru acésta asemenare fienduca positiunea loru (cá un'a natiune asisderea puçinu numerósa, incungiurata si amenintiata cá si noi de acele elemente straine uriasie) nu puçina asemenare are cu situatiunea nóstra.

Ei sciú bine, cà numai crescerea natiunala si propasirea pre terenulu culturei 'i potu mantui de absorbarea individualitii loru natiunale, si din estu punctu de vedere se silescu si la propasirea in cultura; éra încátu pentru educatiunea natiunala insemnu numai urmatóriele:

La ei abia incepe prunculu si fetitia a vorbí, mam'a magiara numai decátu 'i si invatia a esprimá cu pietate numele santu alu patriei, candu suntu de 4—5 ani si incepu a se rogá lui Dumnedieu, mintenu-i si invétia mam'a loru de a inaltia rogatiuni pentru natiunea si patri'a magiara; in vreste de 7—8 ani sciú declamá versuri natiunale, asia in càtu nu e raru de feliu a vedea cá câte unu pruncutiú micutiú si fetitia mititica decláméza cu entusiasmu viu pre: „Hazám szerzője dicső Árpád, egy kis ivadék szollal hozzád,“ „Isten áld meg a magyart,“ „Hazádnak rendületlenül légy hive o magyar,“ etc., adeca nesce versuri, cari in poesia unгурésca suntu camu de o natura cu „Destéptate romane“ alu nostru. Candu suntu mai marisiori si incepu a amblá la scóla, acolo éra cartile de cetitu, ce capata in mana, convorbirile cu instructorii, respective cu instructricele, prelégerile mai vertosu la invatiarea istoriei, declamatiunile, musica si cantarile ce invétia, totu la acea tientescu, cá se inradacinéza in ei intre alte virtuti si alipirea ferbinte contra natiune. Asia acasa, càtu si la locuinti'a ori carui altu unгурu carturariu ei vedu o multime de chipuri insufletitória, cari infatiosiédia nesce tablouri din cele mai glorióse epoche din istori'a natiunala si mai multe séu mai puçine portrete de barbati binemeritati pentru natiunea magiara; ér in teatru mai cu séma atunci 'i ducu parintii, candu se predà câte una drama istorica natiunala, cá se invétie si mai tare a cunósce oblegamintele loru contra patria si natiune, si se se insufletiéscu la vederea eroismului si patriotismului stramosiloru loru. La serate si in alte conveniri de petrecere, déca dantiuescu, jóca mai multu unгурesce; de canta ori de declamédia, acestea suntu totudeauna arii si versuri magiare. Domnitiele

magiare de jóca la piano, se scie tóte operele italiene, intru o suta de casuri de 99 de ori, incepu de buna séma cu arii unгурesce, cá cu o piesa de predelectiune a loru. Éra in càtu pentru limb'a conversatiunei, dóra e si de prisosu cá se spuiú, cà unгурii de-si multi dintre ei sciú si alte limbi, se servescu intre sene si cu baietii totudeaun'a de limb'a loru materna.

Unгурii intru atát'a se ingrijescu de conservarea natiunalitatiei loru, in càtu nu numai despre acea scriu carti intregi cá parintii nu cumuva se-si invetie baietii pàna ce suntu mici la alta limba, decátu numai la cea magiara, dar inca si de acelea, cá se nu puna langa micii baieti pestónce de alta natiunalitate, cá nu cumuva se se obicinuéscu prin acést'a pruncii a pronunciá cuvintele limbei loru materne cu unu dialectu strainu. Ei scriendu despre influinti'a vietiei sociale spre intarirea magiarismului, nu uita a pomení, inca neci acea, cà cumu inriurédia dantiuirea unгурésca si anume joculu asia numitu „Csárdás“ spre latírea semtiului natiunalu magiaru.

Afara de tóte acestea ei pricepandu cà càtu e de lipsa cunósccerea càtu mai intinsa a istoriei natiunale si sciendu bine cà celu ce n'are neci o cunoscintia despre trecutul natiunei sale, unulu cá acel'a numai cu jumatate zelu, si asia dicúndu senguru din instinctu naturalu póte iubí patri'a si natiunea sa: au avutu grija mare de latírea cunoscintiei istoriei.

Ei n'au uitatu a provedea si pre secsulu frumosu cu atari carti istorice inpodobite cu tablouri atragatória, despre cari carti amu vorbitu mai in susu la inceputulu punctului acestuia. Ei mai posiedu in literatur'a loru afara de biografiele barbatiloru loru meritati, inca si carti interesante, cu portretele si biografiele, acelu dame magiare, cari prin patriotismu, prin sacrificia marinimóse séu prin alte virtuti nobile 'si au castigatu merite. Apoi au carti si „despre influinti'a femeiloru asup'r'a societatiei si destinelu tieriei unгурesce,“ ba cá se se intenda si mai tare cunósccerea istoriei natiunale intre poporulu magiaru, au avutu grija si despre atari opuri effine istorice pre sém'a poporului, scrise in limb'a poporala si asisderea provediute cu portrete si tablouri feliurite din istori'a natiunei magiare.

Dar' déca-'si dau atát'a ostenéla si se servescu de atâtea midilóce, cá se se faca educarea baetiloru in sensu natiunalu, dieu rezultatulu acestei cresceri se si vede apoi atátu la barbati càtu si la femei! Ba fetitiele si damele unгурesce suntu inca dóra si mai zelóse natiunaliste, decátu insisi barbatii; de unde apoi (déca avemu in vedere inruirinti'a cea mare a femeiloru asup'r'a barbatiloru), potemu cugetá, cà càtu impulsu patrioticu si càta inpintenare capeta junimea barbatésca dela femei, mai cu séma déca suntu acelea si frumóse. Pruncutiulu si fat'a micutia dec'a intrebi de care natiune se tiene? deja in etatea cea mai frageta cu frunte inaltiata si cu mandrie scie a se numi magiaru. Nu poti vedea intre unгурi dóra neci

macaru unu senguru individu, care se-si denege natiunea sa; ba si celu mai depre urma dintre ei, déca, chiaru intr'o societate neungurésca càtu de numeroáa, aude ceva cuventu vatamatoriu despre natiunea magiara, arare ori o lasa fora a'si inaltia cuventulu spre apararea ei. Acestea suntu nesce adevèruri, ce, déca suntemu cu atentiune, le potemu vedea mai in tóte dilele, precumu cauta se recunóscemu si acea cà barbatii cá si femeile magiare se interesédia cu mare zelu de tóte afacerile publice natiunale, partinescu cu caldura literatur'a loru, si cu insufletire suntu gat'a a jertfi pentru totu feliulu de scopuri patriotice si natiunale ungueresci. Candu ei credu cà acestea suntu amenintiate de órece periclu, atunci mintenu punu de o lature tóte dusmaniele si frecarile de partide si toti 'si impreuna poterile spre apararea si salvarea acelor'a. Acestu oblegamentu 'lu tienu ei atátu de santu, încátu si atari dintre ei, cari prin recél'a loru egoistica nu ar scuti in fundulu ànimei neci o inclinatiune spre jertfire, suntu moralmente siliti prin opiniunea publica cá se iea parte la sacrificia si se se arete barem din afara patrioti.

Credu cà e superfluu a ve spune, domniloru si fratiloru, cà aducènduve de ecsemplu pre unguri, de parte suntu de acea, cá se-i glorificu pre ei chiaru pe cont'a natiunei nóstre romanesce si intr'aceia unde nu merita. Nu eu voiu fi acel'a, care se laudu eroarele loru deveninde mai cu séma din mandri'a loru si din extravaganta incredere in sene. Ferésca-me bunulu Dumnedieu de acea, cá se suatuescu se ne insusimu erorele ale loru bine cunoscute, dar' cá se nu primimu neci ce vomu aflá bunu, cari adeca la noi inca cu resultatu bunu aru fi aplicabile, ast'a éra nu asi tiene-o de ratiunale. Apoi óre domniloru, ce feliu de ecsemplu asi fi si potutu aduce inainte, care mai aprópe si mai batatoriu la ochi near' demonstrá, cumu unu poporu micu póte efectua rezultate relativamente mari, déca (prin crescere patriotica natiunala si prin acea, cá catra acei barbati, cari s'au binemeritatu pentru natiune, scie in totu feliulu de moduri solemne a se aretá recunoscatoriu, staurindu prin acesta si pre altii a conlucrá spre binele natiunei) este mantuitu de cium'a nepasarei, si déca atatu barbatii cá si femeile suntu obicinuiti a se interesá vii de prosperarea natiunala si stau gat'a la sacrificia pentru ea?

Ecsemplulu unguiriloru ne póte servi de cea mai eclatanta si instructiva dovéda, cà civilisatiunea si natiunalismulu necumu se fia incompatibile un'a cu alt'a, ci din contr'a sentiulu natiunale póte servi de unu vehiculu neestimabilu spre propasirea pre calea culturai. Ungurii pàna inainte cu óre câteva decenii inca au fostu adanciti in o letargia mai cá a nóstra.

Mai vertosu aristocratia inalta in Ungari'a érá mai tóta germanisata, precumu érá si boierimea cea mare in Romani'a grecita. Desteptanduse inse órecàti dintre magiari si luandu in seriósá considerare, càtu e de puçinu numeroáa natiunea loru, cumu stau

senguri in tóta lumea fara rudenii intre atâtea elemente straine si cumu suntu remasi indereptu in tóte ramurile culturai, s'au speriatu, au inceputu a sfatui despre midiuloce de mantuire; au aflatu intre acelea precumu se scie de obste si unu midiulocu fórte nefericitu in consecintiele sale, dara au devenitu si la acea convictiune salutaria, cà déca vreu a se mantui de absorbarea altoru natiuni mari si inaintate, si de vreu a conservá individualitatea loru magiara cauta se destepte pre amortiti din somnulu loru si a'i îndemná la energiósá interesare pentru cauzele natiunale, cauta se'si dea tóta silinti'a, cá junimea de ambe secsele se devina prin crescere natiunalisti infocati si cauta se se silésca cu tóta potinti'a a propasi pre calea culturii. Devenindu la acestea convingeri, au inceputu prin foi, prin carti si cu graiu viu a bate alarma, cà natiunea magiara e in periclu! si desteptandu prin acésta totu mai multi si mai multi, ér si prin crearea unei multime de asociatiuni de lectura popularisandu ideile susu-atinse, apoi si prin glorificarea solemna a meritelor aduse pre altariulu natiunei, si prin totu feliulu de alte midiuloce, intr'atata le-au succesu a realisá acestea idei, a tredí din amortire pre magiari si a'i insufleti de viitoriulu patriei si a natiunei, încátu preste óre càtiva ani, natiunea magiara adormita a reinviétu cá o natiune vigorósá si insufletita. Conducatorii loru intru acea nu au incetatu a-i amenintiá cu perirea natiunei, déca nu se voru sili cu indiecita potere la cultur'a, si déca unulu cá si altulu nu-si voru implini datori'a càtra patri'a si natiune. Resultatulu acestora a fostu, cà ei cu entusiasmu generalu au silitu a contribui, cine cumu iau statu in potere, spre desvoltarea si inaintarea natiunei. Asia ei tóte acelea propasiri in deosebitele ramuri a culturai càte au facutu le potu multiami chiaru la vehicululu celu puternicu, ce au primitu din amórea loru catra natiunea magiara, fara care impulsu intru unu intervalu scurtu de vreo trei-patru decenii de feliu nu aru fi fostu in stare a merge neci jumătate atata inainte.

Dupace am atinsu, cà unu altu poporu puçinu numerosu si impresoratu chiaru de acelea elemente straine mai cá si noi, in ce chipu se staruesce a se conservá, me incumetu acumu a face pre scurtu si unu feliu de comparatiune rogandume cá se nu aflamu vatamata susceptibilitatea nóstra natiunala, déca voiu atinge óre càte defecte dintre ale nóstre.

De parte stà de mine domniloru, se tragu la îndoiéla, luat preste totu, patriotismulu si alipirea càtra natiunea nóstra. De-si noi romani amu fostu tractati mai vertosu in vremile trecute numai cá nesce fii vitregi a patriei nóstre, totusi istoria e dovéda, cà nu amu incetatu a o iubi, nu amu parasitu-o neci in suferintiele cele mai cumplite, nu ne-amu aratatu catra ea tradatori neci odata, si candu a fostu de lipsa ne-amu sciutu jertfi si sangele pre altariulu ei. Cronicele a sustienutu glorióse ecsemple despre acésta.

Incátu pentru iubirea càtra natiune, de-si amu

fostu cufundati intru o letargía adenca, totusi limb'a romanésca si alte semne caracteristice ale natiunei nóstre le-amu pastratu asia, încátu privitoriulu nepreocupatu, cauta se se împla de mirare, cumu unu poporu taiatu de totu, de cătra trupin'a sa, de unde 'si trage originea si straplantatu intru o departare mare de patri'a sa cea vechia, in midiuloculu atàtoru milióne de popóra straine si chiaru pre unu locu, care la migratiunea ginteloru servea totudeauna de unu feliu de drumu de tíera si statiunea prima, si care erá cotropita de atâtea ginti puternice, se se împle, dicu, de mirare, cà cumu poporul romanescu a fostu in stare de a se sustiené in decursulu atàtoru sece viforóse, si si-a potutu pastrá natiunalitatea, pre candu o multime dintre acele popóra numeróse si potente, cari pre rendu l'au invinsu si l'au apasatu, au peritu depre fati'a pamentului asia, in càtu nu se afla neci numele loru aiurea, decátu singuru in vechile foi ale istoriei, si asia in càtu se devina despre noi dis'a acea bine nimerita cà: „Ap'a trece petrile remanu?“

Cu viua bucuria recunoscú si atàta, cà mai ver-tosu decandu au inceputu unii barbati ai nostri de binecuventatu nume a respandi lumina in intunere-culu in care ne aflámu si a ne invetiá din istoria originea si trecutul nostru, si de a ne insufleti pen-tru natiune si cultura, de atunci încóce amu inceputu a iubi din di in di inca mai cu mare ardóre natiunea nóstra si a face jertfe frumóse, pre langa tóta seraci'a nóstra, pentru implantarea culturai între noi, asia, in càtu din acelea contribuiuri ale poporului romanu si din fundatiunile mai multoru barbati prea demni ai nostri potemu aratá o multime de scóle mai mari si mai mici, multe stipendia spre ajutorarea studentiloru seraci, si prin acestea unu numeru frumosu de bar-bati si juni cultivati etc. etc., si cá se vorbescu de lucruri mai próspete, me rogu uitati-ve domniloru catra bravii locuitori a districtului Naseudu, cari din contribuirile loru respectabile numai mai anu au fun-datu unu gimnasiu superioru gr. cat., si me rogu pri-viti la edificiulu celu maretiu alu gimnasiului superioru gr. or. din Brasiovu, si cauta se dati aici, cá si acolo, tributulu de respectu acelorú barbati si acelu poporu vrednicu, cari s'au potutu inaltíá la atàta in-sufletire pentru prosperarea culturai nóstre, cà au re-dicatu si au inzestratu acele doua institute insemnate spre latírea culturai între romani.

Nu io voiú fi dara, care se denegu canduva ace-
stea si alte multe dovedi ale patriotismului si inte-resarei pentru conservarea si inaintarea natiunei ro-mane, ba din contra, nu credu se se bucure nime mai din adenculu sufletului si mai sinceru la privirea a-cestoru semne de virtute si de vengiósá vitalitate a nóstra.

Inse fatia cu tóte acestea ecsemple inaltiatórie de ânim'a nu avemu óre in mare abundantia si de acelea, cari ne împlu cu tristetia?

(Va urma.)

Regule sanitarie.

Omenii platescu pe medici, cá se le cureze bó-lele, éra nu cá se'i pazésca de bóle, si pentru aceea ei nu se ocupa cu igien'a, ci numai cu medicin'a mai strinsu luata. Si totusi nu mai remane neci o in-doiéla, cà e cu multu mai usioru a se ferí de bóle, decátu pe cele escate a le vindecá. Cu tóte acestea eu voiú aratá aci vreo câteva regule, pe care obser-vandu-le potemu remané sanetosi.

1) Cumu te scoli din patu, inca caldu, spala-te cu apa rece próspeta (de 16—20 grad. R.) peste totu trupulu, stergete si te imbraca, apoi esi la lucru, séu la primblare.

2) Deminéti'a inainte de ce pleci la primblare, séu te apuci de lucru, bé unu pacharu de apa rece pró-speta, si acést'a o fà mai de multe ori peste dí, mai alesu candu pleci la primblare.

3) Scalda-te vér'a in ríu, in care poti intrá, ori càtu de caldu se'ti fia trupulu, inse nu ostenitu, si se stai in apa frecandu-te pàna ce simti placere.

4) Mananca totu feliuulu de póme cópte bine, mai vîrtosu marulu se nu'ti lipsésca, pentrucà elu recoresce sangele, impaciucesce nervii si promovéza scaunulu.

5) Panea se'ti fia négra tarítiósa, de secara ori de grau, puçinu sarata si nu prea acra.

6) Tóte bucatele de lapte si de farina, cartofii farinosi, legumele gatite cu untu dulce suntu priin-tióse.

7) Carnea nu ajuta nici la sanetosi, cu atátu mai pucinu la bolnavi; deci cu càtu mai pucina, cu atátu mai bine. Carnea viteloru ingrasiate e strica-tiósa.

8) Beuturele calde, adeca ori ce feliu de céiuri, nu suntu priintióse, cà-ci descórda muschii stomacu-lui si intarita nervii. Ací se intielege si café'a etc.

9) Vestmentulu se'ti fia largu, se nu'ti impedece nici miscarea, nici amblarea sangelui, si se nu im-pedece aburimea pelei. Var'a se fia fórte usioru, érn'a dupa trebuinti'a caldurei.

10) Candu esci asudatu, te recoresce cu incetulu, si déca schimbi comesile, fréca'ti bine pelea cu o pen-satura mai aspra.

11) Cin'a se'ti fia frugala, rece, constandu din lapte si póme.

12) Scólate deminétia si te culca mai timpurú. Asternutulu se'ti fia paie, ori saltea cu peru de calu, ori érba de mare. Acoperisiulu plapona de bumbacu ori cerga*) de lana.

13) Celu mai curatu aeru se'ti atinga dió'a si nóptea plumanii. De aceea ferestrele se'ti stea des-chise si in casa, éra mai cu séma in chil'á de dor-mitu se nu suferi nici o necuratienea.

14) Preamblate pe locuri umbróse vér'a, éra érn'a luminóse, totudeaun'a inse pàna ce mai lucesce sórele.

15) Subtu preamblare resufla mai de multe ori adencu, atragèndu aerulu cu incetulu càtu de afundu

in plumani si éراسi lasandu'lu afara, inse atátu atra-gerea, càtu si lasarea lui se fia cu gur'a inchisa, adeca numai prin nari.

16) Pazeste-te mai virtosu érn'a a amblá prin frigu cu gur'a deschisa, cà-ci usioru vei capatá aprin-dere de plumani.

17) Schimba ocupatiunile corpului si ale spire-tului si lucrarea cu odichn'a, aducéndu-le in óresicare armonía.

18) Ingrijesce, cá se ai pitióre calde si pante-cele deschisu, éra capulu fia rece.

19) Nu manca ferbente, cà-ci natur'a ne-a datu productele sale tóte reci.

20) Nu bé rachú, vinu, bere, cà-ci suntu inta-ritatórie si aducu slabitiune.

21) Nu intrebuintia arome, otietu, multu za-charu si sare, cà-ci atítia si slabescu stomaculu.

Dr. Vasiciu.

Citimu in Archivulu dlui canonicu Cipariu Nr. XXXV. acestea:

Catra multu stimatii nostri lectori.

Ne a venitu si in anii trecuti, si in a. c., dein partea mai multoru amici ai foliei nóstre, un'a grea imputare: pentru ce noi nu urmamu esemplulu al-toru folie periodice, nu tiparimu folie volanti extra, cu invitatiuni si liste de prenumeratiune seau abonamente, neci nu insertamu prin diuaria totu asemeni invita-tiuni, ci, cumu amu facutu si pentru a. c., amu anun-ciatu simplu aparitiunea foliei nóstre, si ne amu es-pusu pierderei unui mare numeru de abonati etc.

Editoriulu acestei folie, — dícu intru adensu editoriu, nu redactoriu, pentru cà asta folia, pote singura in lume, nu are redactiune, — editoriu, dícu, sciea si scie prea bene, cà gustulu publicului romanescu e cu multu mai ocupatu cu lipsele si ne-ajunsa-le presentelui, de càtu cu ale trecutului, si cu cercetari serioase inse camu uritiose, — si asia recu-nosce, cà si-a alesu una tema, seau cumu se díce, una provintia ingrata, si unu obiectu seau doua, pre cari toti le recunoscú a fi de mare importantia, dar cari nu — intereseza pre nemenea, seau numai pre prea puçini.

Amu poté díce sí, cà una parte dein publiculu nostru, de almentrea inca forte micu, semena multu cu diletantismulu cetatiloru mari, care se multiumesce cu espusetiunile dela magazine si bolte, le admira si le gusteza, inse fora altu sacrificiu, decátu alu tim-pului, ce le a costatu contemplatiunea.

De aceea si noi, cunoscundune pusetiunea pre-caria, in care de buna volia ne amu pusu cu intre-prenderea nostra, nu amu facutu intru interesulu fo-liei nostre, decátu numai ce nu poteamu incongiurá per absolutum; amu inscientiatu, cà incepemu si con-continuamú pana unde ne voru ajunge poterile, fora de a mai bate dob'a de alungulu tiere-loru, si a ne mai

espune si altoru spese extraordinarie cu folie volanti, liste de suscriptiuni, insertiuni prein tote diuaria-le, sciendu cà resultatulu va fi totu acel'a.

Ci ne amu lasatu in grigea lui Ddieu, voli'a pu-blicului, si bracia-le sortei, ce va dá santulu. Una data ne amu vaieratu, si ne a parutu forte reu, si nu amu vrutu se ne vaierámú si a dou'a or'a, — bene sciendu, cà lamentatiunile redactoriloru suntu cá si ale orbiloru si chilaviloru de pre drumure etc. Celu cu anema induratoria, le arunca banutiulu si fora la-mentatiune, numai dein singurulu impulsu alu nobilei loru anema; ér celi cu anem'a indurata (sensu mo-ternu) nu numai nu se misica de vaierature si la-mente, ci fugu astupandusi urechie-le, se nu audia.

Eta caus'a, pentru care ne amu abstienutu de asemeni apucature inutile, si ne vomu abstiené si in venitoriu, pana candu ne va fi cu potentia a continuá cu dauna seau fora dauna materiale.

Atát'a inse rogamu pre bunii nostri abonati, cá sesi implenesca la tempulu seu obligatiunea, ce au luatú asuprasi abonanduse, si a nu amená dein luna in luna, dein semestru in semestru, inca si dein anu in anu, cu ce suntu detori, bene considerandu, cà déca domniei loru le vene cu greutate a spesá abo-namentulu de 3 fr., cu câtu mai multa greutate vomu fi avendu noi, a suportá nu numai deficitulu dein totu anulu, ci chiaru si abonamentele neonorate.

„Credemu a face o placere lectoriloru nostri, a-ratandu numerulu tipografielorú din Romani'a, firmele ce pórtá, si orasielé in care se afla. Nu vomu díce nimicu altu, decátu se amintimu celoru-alte orasie a nu remané multu in urma; fiendu-cà tipografi'a este midiuloculu, prin care se introduce cu inlesnire civi-lisatiunea in masse etc.

Éta orasielé, cari au intielesu pana acumu acestu adeveru, si numerulu de tipografii se posede fiacare:

Bacau 1: Tipografi'a Bacau.

Barladu 1: Tipografi'a din Barladu.

Botosiani 1: Tipografi'a din Botosiani.

Brail'a 2: Tipografi'a Triangulu si Tipografi'a unirea.

Bucuresci 10: Tipografi'a statului (celu mai in-tinsu stabilimentu din Romani'a); tipografi'a nationale (antreprenoru C. N. Radulescu); tipografi'a curtii (lu-cratori asociati); tipografi'a C. A. Rosetti; tipografi'a Ión Weiss; tipografi'a C. Petrescu C. si I. Busnea; tipografi'a diariului Tiér'a; tipografi'a Vaidescu si Mi-chaiescu; tipografi'a Tom'a Teodorescu; tipografi'a laboratoriloru romani.

Buzeu 1: Tipografi'a episcopale.

Craiov'a 1: Tipografi'a Macinc'a si Samitca.

Focsiani 2: Tipografi'a Goldner; tipografi'a D. Samolad'a.

Galati 2: Tipografi'a Thiel; tipografi'a Strass.

Iasi 7: Tipografi'a junimeii; tipografi'a Hermann (antreprenoru V. Botezu); tipografi'a Asachi (institu-

tulu Albinei); tipografi'a Buciumului; tipografi'a Tribunei; tipografi'a Dim. Teodorescu.

Ploiesci 1: Tipografi'a Valsteiner.

Romanu 1: Tipografi'a din Romanu.

Râmnicu 1: Tipografi'a comunei Râmnicu.

Severinu 1: Tipografi'a Macinea si Samitca.

In totulu treidieci si doue de tipografii, adeca neci câte un'a de districtu.

Anuntiamu cu fericire, că a mai aparutu doue diarie: „Vocea poporului“ in Bucuresci si „Independinti'a“ in Buzeu.

Suntemu in positiune a publicá si numerulu librariiloru, cu indicatiune de orasiele in care se afla ele. Nu ne indoimu că facemu unu servitiu literaturii, inserandu la vale numele toturoru librariloru spre cunoscintia generale.

Bucuresci: G. Ioanidu si A. Spirescu, Socecu & Comp., H. C. Varta, Alecs. Daniilopolu, Ad. Ulrich, G. Ioanidu & Comp., Iuga & Comp., Mich. Asiel, Szó-lösy & Grevé, Albert Popper, Alecs. Gebauer, note musicale, Iand'a & Comp.

Iasi: G. Petrini & Comp., librari'a junimei, Las-caru Bobi & Comp., Dim. Daniilu.

Craiova: Ios. Samitca, Filipu Lazaru, N. Iosefi. Ploiesci: D. Csomafay.

Galati: G. D. Nebunelli si fiulu, Pericles Michailidi.

Brail'a: H. Dimopolu, I. H. Maiu.

Pitesci: Mich. Lazaru.

Giurgiu: C. M. Damarica.

Alecsandri'a: Fratii Eliadu, Ión Popescu.

Buzeu: Al. Georgescu.

Tirgu-Jiului: I. Balanescu.

Turnu-Magurele: Fratii Ilie si M. Popescu.

Turnu-Severinu: Aronu Alhalel.

Mizilu: Fratii Pitisiu.

Râmnicu-Saratu: Fratii Gavrilescu.

Focsiani: Dim. I. Georgiu.

Calarasi: P. Stanescu si Petrescu.

Barladu: Manolache Barbu.

Botosiani: Cristi Many.

Bacau: D. Mich. Climescu.

Pe langa acestia tipografi'a statului si tóte primariile urbane au deposite de carti didactice, de unde si-le potu procurá elevii din tíera ce frecuenta scólele.“

(Tipografulu rom.)

Despre poterea armata completa a Austro-Ungariei, dupa legea de armare din an. 1868 si dupa natiun.

Se comunicara reformei dlui Schuselka din Vien'a urmatóriele date fórte interesante:

a) Armat'a stabile, cu marin'a	800000
b) Granitarii	54000
c) Militi'a de tíera*)	200000

Impreuna 1054000 feciori.

*) Militi'a, garda mobila, (Landwehr, Honvéd).

Dupa natiunalitati:

Nemti	274000	} impreuna
Slavi	489000	
Romani	108000	
Magiari	155000	
Alte diverse	28000	

Va se díca: 108000 de bratia dá natiunea romana acestei patrie denaturate a sale! Si ce-i dá ea natiunei nóstre? — Ráspundia cetitoriulu. (Albin'a.)

Despre originea serbatórei Rosaliiloru.

Unii scriptori slavi sustienea până acú, că atátu cuventulu Rosalii, cătu si serbatórea denotata prin acestu cuventu, ar fi de origine slava. Dr. Franciscu Miklosich, membru alu academiei imperiale de scientie este cunoscutu de unu mare slavistu, carele pre cătu póte, reduce cuventele la origine slava. In an. 1864 dn. Miklosich publicá in Vien'a un'a brosiurica de 20 pagine titulata: Die Rusalien. Ein Beitrag zur slavischen Mithologie. In acea disertatiune auctoriulu aduce mai multe documente istorice despre originea latina si romanica a cuventului Rosalii; éra in cătu despre originea acelei festivitati, aceea este cunoscuta la toti crestinii, că-ci ei se tiene in memori'a descensiunei spiritului santu preste apostoli, care la inceputu coincidea cu serbatórea jidoviloru. Dupa documente remase din sec. alu 12-lea Rosaliile se numea in Rom'a latinesce Dominica de Rosa, éra italie-nesce Pascha rosata. In Veneti'a inca se numesce cá in Rom'a, se scrie inse cu qu, Pasqua rosata, éra in alte parti ale Italiei Pasqua rosa. (L. Foresti, Vocabulario piacentino. Piacenza 1854 pag. 434). Miklosich are si din Spani'a probe, că acolo Rosaliile inca se numea odenióra Pasqua rosarum. Dela greci are numai duoe documente, din care s'ar vedea, că cuventulu Ρουγάλια era cunoscutu in dílele lui Theodoru Balsamon (in commentariulu seu la canonulu 62 alu sinodulu ecumenicu alu 6-lea), apoi si in sec. 13 pe tempulu santului Sava si a lui Demetrius Chomatianus archiepiscopu alu Bulgariei.

Si pentruce s'au numitu Rosaliile Dominica de Rosa? Pentrucá in Rom'a se introdusesese datin'a, că in dominec'a descensiunei spiritului santu se se demite din bolt'a bisericeii mai multe rose cá infatiosiatórie ale descensiunei.

De altumentrea serbatori'a Rosaliiloru in latinesce se díce Pentecoste cá grecesce.

Publicarea baniloru incursi

la asoc. trans. dela 20. Iuliu a. c. până la 5. Augustu 1870.

A. Dela dn. provisoriu alu fundatiunei Siolutiane, Vasilie Albini tacs'a de m. ord. pre 1869/70 5 fr.

B. Dela dn. cons. aul. Iac. Bolog'a tacs'a de m. ord. pre 1869/70 5 fr.

C. Prin directiunea despart. cerc. alu Sabesiului (IV) s'au trimisu la asoc.:

a) Cá tacsă de m. ord. noui si vechi:

Dela dn. Nicolau Popoviciu, protopopu in Orastia pe anii 186⁶/₇, 186⁷/₈, 186⁸/₉ 15 fr.; dn. Georgie Popoviciu, par. gr. or. in Orastia pe anii 186⁶/₇, 186⁷/₈, 186⁸/₉ 15 fr.; dn. Ioane Balomiri, senat. in Orastia pe anii 186⁷/₈ si 186⁸/₉ 10 fr.; dn. Nic. Lazaru, par. in Sabesiu pe a. 186⁹/₇₀ 5 fr.; dn. Nic. Sava, invetiat. gr. or. m. ord. nou in Sabesiu pe a. 186⁹/₇₀ 5 fr.; dn. Ioane Lasitia, preotu gr. or. in Lancramu m. n. 6 fr.; dn. Filim. Miga, juratu in Lancramu m. n. 6 fr.; dn. Savu Maftciu Savu, primariu in Pianulu inf. m. n. 6 fr.; dn. Sim. Ghibu, preotu gr. or. in Pianulu super. m. n. 6 fr.; dn. Ioane Weber, notariu com. in Pianulu super. m. n. 5 fr.; dn. Nic. Raic'a, preotu gr. or. in Rechita m. n. 6 fr.; dn. Avraamu Carpinisianu, preotu gr. or. in Reheu m. n. 6 fr.; dn. N. Dura, economu in Dealu m. n. 6 fr.; dn. Ioane Coscoltianu, not. com. in Lancramu m. n. 6 fr.; dn. Bas. Greavu, archiv. scaun. in Mercurea m. n. 6 fr.; dn. Vladu Adamu, economu din Orastia m. n. 6 fr.; dn. Vasile Ordeanu, preotu gr. cat. din Romosu m. n. 6 fr.; dn. Petru Todoru, economu din Turdasiu m. n. 5 fr.; dn. Nic. Bersanu, preotu gr. or. din Orastia m. n. 6 fr.; dn. Spiridonu Hanescu, negutiatoriu in Bucuresti, dara suditu austr. m. n. 6 fr.; dn. Dum. Stoic'a, not. com. in Vaideiu m. n. 6 fr.; dn. Andreiu Danila, not. com. in Căstêu m. n. 6 fr.; dn. Ioane Popoviciu, preotu gr. cat. in Vaideiu m. n. 6 fr.; dn. Pamfilie Michaila, primariu in com. Romosielu m. n. 6 fr.; dn. Petru Valeanu, prot. gr. cat. in Orastia m. n. 6 fr.; dn. Iac. Greavu, primariu in com. Toporceia m. n. 6 fr.; dn. Elia Popu, maiestru de cordovanu in Orastia m. n. 101 fr.; dn. Petru Boeriu, maiestru de cordovanu in Orastia m. n. 6 fr.; dn. Iosifu Dumitru, notariu com. in Beriu (Berengu) m. n. 6 fr.; dn. Antoniu Balomiri, preotu gr. cat. din Balomiru m. n. 6 fr.; dn. Davidu Costescu, primariu in com. Serec'a m. n. 6 fr.; dn. Samuilu Trifonu, parochu in Beriu 6 fr.)*

b) Cá tace de membrii ajutatori.

Dela ddniî Ioachimu Carpinisianu, preotu gr. or. in Calnicu 1 fr.; Sim. Bunea, juratu in Calnicu 1 fr.; Vasile Rehoveanu, economu in Calnicu 1 fr.; Ioane Piso, juratu in Pianulu infer. 1 fr.; Nic. Munteanu, orat. in Pianulu infer. 1 fr.; Ad. Sîncea, primariu in Pianulu super. 1 fr.; Mich. Vulcu, juratu in Pianulu super. 1 fr.; Nic. Glig. Raic'a, prim. in Rechita 1 fr.; Nicolau lui Nicolau Raic'a, oratoriu in Strugariu 1 fr.; Ionu lui Nicolae Mihalescu, colectoriu in Strugariu 1 fr.; Glig. Filimonu, preotu gr. or. in Lomanu 1 fr.; Nic. Stancu, prim. in Lomanu 1 fr.; Ilie Dobrota, economu in Lomanu 1 fr.; Sim. Vasile, invetiat. in Lomanu 1 fr.; Isidoru Nicolae, economu in Petrifalau 1 fr.; Sim. Boi'a, econ. in Petrifalau 1 fr.; Dum. Raic'a, econ. in Petrifalau 1 fr.; Ioane Goti'a, preotu gr. or. in Reheu 1 fr.; Nicolau Oancea, prim. in Reheu 1 fr.; Ioane Ciocu, prim. in Dealu 1 fr.; Ioane Dur'a, preotu gr. or. in Dealu 1 fr.; Ioane Dobr'a, preotu gr. or. in Dealu 1 fr.; Tom'a Henegariu, econ. in Sabesiu 1 fr.; Vasile Basarabu, preotu gr. or. in Romosu 1 fr.; Sam. Popoviciu, preotu gr. or. din Beriu 1 fr.; Dav. Avramescu, preotu gr. or. din Orastia de susu 1 fr.; Chirilu Teacoiu, preotu gr. or. din Dăncu mare 1 fr.; Aronu Danilu, preotu gr. or. din Căstêu 1 fr.; Ioane Danila, preotu gr. or. din Căstêu 1 fr.; Nicodimu Lula, docente in Turdasiu 1 fr.; Junie Petau, econ. din Turdasiu 1 fr.; Adamu Vaideanu, docente in Romosu 1 fr.; Adamu Draganu, docente in Romosu 1 fr.; Petru Danilu, preotu gr. or. in Romosu 1 fr.; Sim. Corvinu, croitoriu in Orastia 1 fr.; Lad. Gruitia, cocociariu in Szász-Sebesiu 1 fr.; Ioane Siuster, negut. in Orastia 1 fr.; Georgiu Viutianu, maiestru de cordovanu in Orastia 1 fr.; Nic. Rozoru, maiestru de cordov. in Orastia 1 fr.; Nic. Lazarescu, maiestru de cordovanu in Orastia 1 fr.; Pach. Manu, not. com. in Balomiru 1 fr.; Iosifu Tabacariu, econ. din Orastia 1 fr.; Solomonu Moisescu, fauru in Orastia 1 fr.**)

*) Totalu 32 membrii.

**) Totalu 43 membrii.

D. Dela dn. prof. de limb'a si lit. rom. la gimn. evang. din Sibiu, Ioanu Maximu tacs'a de m. ord. nou pe 186⁹/₇₀ 5 fr.

E. Dela dn. cancelistu magistr. Ioanu Cretiu tacs'a de m. ord. nou pe 186⁹/₇₀ 5 fr.

F. Totu prin directiunea despart. cerc. (IV) alu Sabesiului s'au mai trimisu cá venitu curatu dela unu balu improvisatu cu ocaziunea adun. gen. cerc. in favórea asoc. 37 fr. 50 cr.

Conferindu sumele de sub C. lit. a) pos. 1—32 si totu C. lit. b) pos. 1—43 si cu sum'a de sub F. trimise prin directiunea despart. cerc. din Sabesiu, dupa subtragerea sumei de 25 fr. v. a. retienute pentru spelese curente ale desp. resp. — s'au trimisu la asoc. cu totulu 360 fr. 50 cr., di: trei sute sicsedeci fiorini 50 cr. in val. austr.

G. Dela dn. protop. in San-Martinu pre Campia Gregoriu Elechesiu tacs'a de m. ord. pre 186⁹/₇₀ 5 fr.

H. Au mai incursu de a-dreptulu la cass'a asociat. trans. cá tace de m. ord. pre 186⁹/₇₀: a) dela dn. senatoriu Petru Rosc'a 5 fr.; b) dela dn. adv. dr. Dum. Racuciu pre 186⁸/₉ si 186⁹/₇₀ 10 fr.

I. Dela dn. prof. gimn. in Craiov'a, Ioane Fauru tacs'a de m. ord. pre 1870/₇₁ 5 fr.

K. Dela dn. ases. cons. in Sibiu Zach. Boiu si Ioane Macelariu, not. com. in Saadu tacs'a de m. ord. pre 186⁹/₇₀ à 5 fr. la olalta face 10 fr.

Sibiu, 5. Augustu 1870.

Dela secretariatulu asoc. trans.

Bibliografia.

Din „Fóiea societatei Romanismului“ amu primitu pâna acumu numai Nr. 3 pe Iunie a. c. Acésta fóia redactata de un'a comisiune de cinci membrii, alesa din sinulu societatei, in unire cu presiedentele ei, appare una-data pe fiacare luna in formatu 8° de lexiconu mare, 40 pâna la 50 côle pe anu si costa 20 lei noi.

In Nr. 3 aflamu acestea materii:

I. Discursulu dlui B. P. Hajdeu, priimindu presiedinti'a societatei Romanismului, in siedinti'a din 15. Noembre 1869.

II. Literatura. Despre Idila si despre Alecsandru Deparatienu, de G. Dem. Theodorescu. — Despre poesi'a popularia a romaniloru, de Gr. G. Tocilescu. — Mirés'a la mormentu, drama in 5 acte de N. V. Scurtescu.

III. Poesia. Unei orfane, de N. V. Scurtescu.

IV. Istoria. Documente istorice inedite: Acte in limb'a romana din 1620, 1628 si 1656. Acte in originalu slavóne din 1494, 1551 si 1557, cu notitie, din colectiunea dlui Gr. G. Tocilescu.

V. Literatura popularia. Colinde, din colectiunea dlui I. Minescu.

 Cursurile intregi ale acestei foi periodice „Transilvania“ pe anii 1868 si 1869 brosiurate se potu cumpara cu câte v. a. fr. 3 in Sibiu din cancelari'a comitetului asociatiunei trans.